

پیامدهای تجسس در زندگی

استاد راهنما: سوسن گودرزی

نویسندگان: اکرم رحمتی، مریم رحمتی

مدرسه علمیه خواهران مهدیه خنداب

استان مرکزی

چکیده

انسان موجودی اجتماعی و زندگی اجتماعی نیازمند تعامل با دیگران است، تعامل اجتماعی مثبت و سازنده نیازمند این است که در عین ارتباط با دیگران، حریم خصوصی اشخاص حفظ شود، تجسس و کنجکاوی در احوالات دیگران مورد سرزنش اسلام می باشد، زیرا این رذیله اخلاقی آثار مخربی بر فرد و اجتماع دارد بنابراین محقق به بررسی پیامدهای تجسس در حریم خصوصی افراد از منظر آموزه های دینی پرداخته است، روش تحقیق به صورت نقلی - وحيانی و روش گردآوری اطلاعات کتابخانه ای است و حاصل پردازش اطلاعات به صورت توصیفی، نشان می دهد برخی پیامدهای تجسس عبارتند از: پذیرش ولایت شیطان، قرار گرفتن در صف دشمنان خدا، سلب آرامش و آزادی، فرجام بد و رسوایی در آخرت و از بین رفتن اعتبار نزد دیگران از جمله پیامدهای فردی تجسس و گسترش نفاق، اخلال در امنیت روانی جامعه، از بین بردن حرمت و آبروی دیگران، انزوا و از دست دادن دوستان و گسترش و اشاعه و فحشا از جمله پیامدهای اجتماعی تجسس در زندگی دیگران است.

واژگان کلیدی: پیامد، تجسس، حریم خصوصی

مقدمه

از آنجایی که انسان موجودی اجتماعیست و زندگی اجتماعی نیز نیازمند تعامل است، باید ارتباط افراد جامعه با یکدیگر تقویت شود، رفتارهای نامطلوب برخی اعضاء، این روابط را با مشکل روبرو ساخته که اگر این رفتارها اصلاح نشود، آسیب های جبران ناپذیری را برپیکره فرد و جامعه وارد خواهد ساخت. یکی از این رفتارهای نامطلوب تجسس است. تجسس به معنی دخالت کردن و کنجکاوی کردن در حریم خصوصی افراد و نیز محدوده تعیین شده است که قوانین مشخصی ندارد و هرکس برحسب خواسته خود آن را تنظیم می کند. تجسس انواع مختلفی دارد؛ تجسس در؛ امور شخصی، امور اجتماعی، و امور دشمنان.. اگرچه هر سه مورد امری غیراخلاقیست، ولی خداوند مردم را از تجسس در امور شخصی افراد برحذر داشته چرا که حریم شخصی هرکس به خودش اختصاص دارد و تجاوز به آن باعث مختل شدن زندگی شخصی افرادی گردد، ضمن این که برای فرد تجسس کننده هم پیامدهایی به دنبال خواهد داشت، متأسفانه این خصیصه امروزه رو به افزایش است و مهم تر اینکه فرد تجسس کننده بدون در نظر گرفتن عواقب وحشتناک آن، این کار را امری عادی قلمداد می کند. از این رو پرداختن به پیامدهای این رذیله اخلاقی ضروری به نظر می رسد؛ و آگاهی افراد از این پیامدها، می تواند در رفع آن مؤثر باشد. منابع خاصی در رابطه با این مسأله نگاشته شده است از جمله؛ ابوالفضل فخر داود هدایتی، کتابی با عنوان اصول اخلاقی، اجتماعی اسام از منظر امام خمینی (رحمه الله علیه) نگاشته که برخی پیامدهای فردی و اجتماعی تجسس را بر شمرده است. همچنین کتاب مقام اخلاقی اسلام (تفسیر سوره حجرات) از جعفر سبحانی نیز برخی پیامدهای فردی و اجتماعی تجسس را بیان کرده است. حسین طاهری وحدتی در مقاله الزام اخلاقی به پرهیز از تجسس در امور دیگران در قرآن و روایات و عبدالرحیم عبودی و سید حسن حسینی و ابوالفضل مؤمن نژاد در مقاله جستاری در بایسته ها

و آثار تجسس از نگاه قرآن و کتب اربعه ؛ به برخی از پیامدهای تجسس پرداخته اند. ولی هیچ یک از آثار ذکر شده، به طور مستقل به بررسی پیامدهای فردی و اجتماعی تجسس نپرداخته اند.

مقاله پیش رو، به پیامدهای تجسس در حریم خصوصی افراد، برای فرد تجسس کننده و جامعه می پردازد، امید است که این پژوهش در آگاه سازی افراد از آثار این رذیله اخلاقی گام مؤثری بردارد.

مفهوم شناسی

برای درک بهتر و عمیق تر موضوع لازم است به بیان مفهوم لغوی و اصطلاحی واژه های عنوان مقاله پرداخته شود.

پیامد

پیامد در لغت، به معنای نتیجه و عاقبت است.

پیامد در اصطلاح به معنی آن چیزی است که در نتیجه امری پیش می آید، آنچه در پی انجام کاری اتفاق می افتد.^۱

تجسس

معنای لغوی تجسس؛ جس، یجسس، فعل ماضی مجرد از باب فَعَلَ، يَفْعُلُ، خبرپرسیدن، خبرجستن، خبرخواستن، تفتیش کردن، پژوهش کردن. همچنین به معنای لمس با دست و از ماده جَسَسَ. ابن سیده؛ جَسَّهْبیده یجسسه جسا و اجتسه ای مسه و لمس، التفتیش من بواطن الامور اکثرا ما يقال، فی الشر.. "اخبار را جاسوسی کردم و به یک معنا حس کردم،^۴ لمس کردن و گرفتن نبض و شناختن تپش آن برای حکم کرد در مورد سلامتی و بیماری است.^۵

قرشی در قاموس قرآن می نویسد، تجسس از ماده جسس، دست مالیدن برای دانستن، و به معنای تفحص و کنجکاوی از احوال مردم، جاسوس؛ از اوضاع مردم و محل کنجکاوی کردن، لا تجسسوا: تنها یک بار در قرآن آمده است.^۶

^۱ دهخدا، بی تا، ج ۱، ص ۶۲۹.

^{۲۲} دهخدا، همان، ص ۶۹۳.

^۳ حسین زبیدی، ۱۳۸۵، ج ۸، ص ۲۴۴.

^۴ ابن منظور، ۱۳۷۵، ج ۶، ص ۳۸.

^۵ ازهری، ۱۴۲۱، ج ۱۰، ص ۲۴۲.

^۶ قرشی، بی تا، ج ۲، ص ۳۸.

نتیجه گیری

نتایج جستجو در قرآن و منابع روایی، پیرامون پیامدهای تجسس در حریم خصوصی دیگران نتایج ذیل حاصل شد؛

*کنجکاوی و جستجو در امور شخصی دیگران، تجسس در حریم خصوصی آنان محسوب شده و از رذایل اخلاقی به شمار می رود در قرآن « کریم این رذیله مورد نکوهش قرار گرفته و از آن نهی شده است.

*پیامدهای تجسس را در دو بعد فردی و اجتماعی می توان مورد بررسی قرار داد؛ یعنی به پیامدهای تجسس، برای فرد تجسس کننده و اجتماع (دیگران)، پرداخت.

*رسوایی دردنیا، پذیرش ولایت شیطان، قرارگرفتن در صف دشمنان خدا، سلب آزادی و آرامش، فرجام بد، رسوایی در آخرت و از بین رفتن اعتبار نزد دیگران از جمله پیامدهای تجسس در حریم خصوصی دیگران برای فرد تجسس کننده است.

*از پیامدهای اجتماعی تجسس در حریم خصوصی دیگران می توان؛ گسترش نفاق، اخلاص در امنیت روانی جامعه، از بین بردن حرمت و آبروی دیگران، انزوا و از دست دادن دوستان، گسترش و اشاعه فحشا را نام برد.

فهرست منابع و مؤاخذ

*قرآن

*دشتی، نهج البلاغه، محمد امین، چاپ اول، ۱۲۹۵ هـ ش

(۱) آمدی، عبدالواحد بن محمد، غیر با محکم ترجمه انصاری منی برا الحلم ترجمه انصاری فی (محمد علی انصاری)، تهران: مؤسسه فرهنگی، انتشارات انصاری، ۱۳۳۷ هـ ش.

(۲) بهرام پور، ابو الفضل، تفسیر یک جلدی مبین، قم، انتشارات آوای، قرآن، چاپ سوم ۱۳۹۱ هـ ش.

(۳) بیستونی، محمد، ترجمه مجمع البیان فی تفسیر القرآن، قم: بیان جوان ۱۳۹۰ هـ ش

(۴) خمینی، روح الله - شرح چهل حدیث (اربعین حدیث)، قم، موسمی تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، چاپ چهارم، ۱۳۸۰ هـ ش.

(۵) راغب اصفهانی، حسین بن محمد، ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ القرآن (غلامرضا خسروی حسینی . تهران: المکتبه المرتضویه لا حیا آثار الجعفریه ۱۳۸۳ هـ ش .

(۶) سبحانی، جعفر، نظام اخلاقی اسلام - تفسیر سوره حجرات، قم، مؤسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۸ هـ ش.

(۷) صدوق، محمد بن علی بابویه، امالی شیخ صدوق همراه با ترجمه اصفهان مؤسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه، ۱۴۰۲ هـ ق.

(۸) طاهری وحدتی، حسین، "الزام اخلاقی به پرهیز از تجسس در امور دیگران در قرآن و روایات"، نشریه، مشکوه ۱۳۹۲ هـ م، شماره ۱۲۱.

۹) طبرسی، فضل بن حسن، ترجمه تفسیر مجمع البیان، (موسوی دامغانی)، تهران: فراهانی، ۱۳۵۹ ه.ش.

۱۰) طباطبائی، حسین، ترجمه تفسیر المیزان، (ناصر مکارم شیرازی)، قم، بنیاد علمی و فرهنگی علامه ۱۳۶۳ ه.ش.

۱۱) عبودی، عبد الرحیم، حسینی، سید حسن، مؤمن نژاد ابو الحس، "جستاری در بایسته ها و آثار تجسس از نگاه قرآن و کتب اربعه"، فصلنامه مطالعات قرآنی، ۱۴۰۰ ه.ش، شماره ۴۸.

۱۲) قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، تهران: دار الکتب الاسلامیه، بی تا.

۱۳) قرائتی، محسن، تهران مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، ۱۳۸۵ ه.ش.

۱۴) کلینی، محمد بن یعقوب، ترجمه اصول کافی، (صادق حسن زاده)، تهران، قائم آل محمد، ۱۳۸۵ ه.ش

۱۵) محدثی، جواد، اخلاق، متن‌آموزش اخلاق فردی و اجتماعی، قم، نورالسجاد، ۱۳۹۲ ه.ش.

۱۶) متوادی، حامد، مفهوم شناسی حریم خصوصی در قرآن و حدیث، دانش‌ها و آموزه‌های قرآن و حدیث، ۱۳۹۷ ه.ش.

۱۷) محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه با ترجمه فارسی، (حمیدرضا شیخی)، قم، مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۸۶ ه.ش.

۱۸) هدایتی فخر داوود، ابوالفضل، اصول اخلاق اجتماعی اسلام از منظر امام خمینی (ره)، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، عروج، ۱۳۸۷ ه.ش.

منابع عربی

- ۱۹) آقا تهرای ، جواد، تجمع الحياه و دروس الاخلاق الاسلاميه، مشهد، منشورات الولاية ۱۴۴۱ ه.ق
- ۱۹) آمدی ، عبد الواحد بن محمد غرر التعلم و درر الحلم، قسم : دار الحديث ،بی تا .
- ۲۰) ازهری ، ابی منصور محمد بن احمد، تهذيب اللغة بيروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۳۱ ه.ق
- ۲۱) ابن فارس ، احمد بن فارس، معجم مقاییس اللغة، بيروت: دار الفكر، ۱۳۹۹ ه.ق
- ۲۲) ابن شعبه حرانی ، حسن بن علی، قم: دار الحديث، ۱۳۸۳ ه. ش
- ۲۳) ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بيروت: دار صادر ۱۳۷۵ ه. ش.
- ۲۴) تویسرکانی، محمد نبی بن احمد، الثالی الاخبار، قم: مکتبه العلامه ، ۱۴۱۵ ه. ق .
- ۲۵) حسینی زیدی، محمد مرتضی ، تاج العروس من جواهر القاموس. بيروت، دار الهدایه، ۱۳۸۵ ه.ق
- ۲۶) طریحی، فخرالدین، مجمع البیان، تهران: مرتضوی، ۱۳۶۲ ه.ش
- ۲۷) فراهیدی، خلیل بن احمد، ترتیب کتاب العین، بيروت، موسی الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۸ ه.ق.
- ۲۸) قرطبی - محمد بن احمد الجامع لاحکام القرآن، تهران، ناصر خسرو، چاپ اول، ۱۳۶۴ ه. ش
- ۲۹) کلینی، محمد بن یعقوب اصول کافی، بيروت، دار التعارف للمطبوعات، ۱۴۱۱ ه.ق.
- ۳۰) متقی هندی، علی بن حسام الدین، کنز العمال فی سنن الاقوال والافعال ، بيروت، مؤسسه رساله،

بی تا

۳۱) محدث نوری، میرزا حسین، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، قم مؤسسه آل البيت

عليهم السلام، احیاء التراث ، بی تا.

۳۲) برنامه اندرویدی قاموس نور : https://cafebazaar.ir/app/org.cro's_games